

Kernavė. Nuotrauka iš RKIC archyvo

(Atkelta iš 5 p.)

XI–XII a. – Lietuvos ūkininkai pradeda naudoti dvilaukė ir trilaukė sėjomainą.

XI–XII a. – Atsirado sukamosios girnos. Ūkiuose buvo pradėti laikyti naminiai paukščiai – vištos, antys.

XI–XII a. – Kalvystė atsiskyrė nuo kitų amatų.

XII a. – Pradėta naudoti įagrė, kuri ne tik pureną dirvą, bet ir apversdavo velėną.

XIII AMPIUS

1201 m. – Dauguvos upės pietuose vokiečių riteriai ėkūrė Rygos miestą.

1202 m. – Įsteigtas Kristaus riterių brolijos (Kalavijuočių) ordinas.

1219 m. – 21 Lietuvos ir baltijos kunigaikštis sudarė sutartį su Haliėvoluinės kunigaikštyste. Mindaugas minimas tarp vyresniųjų kunigaikčių. Iš šios sutarties matyti, kad baltijos stipriausi kunigaikščiai buvo Gedvilas ir Vyktintas, savo valdas turėję vakarinėje arba pietinėje baltijos dalyje.

1226 m. – Kulmo žemėje (Prūsija) buvo pradėtas formuoti Kryviuočių ordinas.

1228 m. – Kryviuočių ordinas ėsikūrė Pabaltijyje.

1230 m. – Popiepius Grigalius IX patvirtino Ėvė. Mergelės Marijos ordino (Vokiečių ordino) perkėlimą į Pabaltiją.

Popiepius Grigalius IX bule paskelbtas pirmasis kryviaus ėygis prieš lietuvius.

1236–1263 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Mindaugo valdymo laikotarpis.

1236 m. – Ėvyko Saulės mušis.

1236 m. – Prie Ėiaulio (Saulė) ėvyko Saulės mušis, kuriame ėpamaičiai (spėjama, kad ėiems vadovavo ėpamaičių kunigaikštis Vyktintas) ėveikė Kalavijuočių ordiną. Po šio mušio praėjus aštuoneriems mėnesiams ėvyko kalavijuočių ir kryviuočių politinis susijungimas. Teritorinai susijungimā Ordinas tikėjosi ėvykdyti per ėpamaičių ėmė. ėpamaičių sėkmė Saulės mušyje daugiausia lėmė

tai, kad tuo metu ėiaurės ir vakarų ėpamaičiai palaikė glaudpius ryšius ir vieni kitiems padėjo. Toks ė bendradarbiavimas pastebimas ir kovose prieš Mindaugą.

1248–1252 m. – Lietuvoje vykstant višaus karui, ėpaitija suskilo į dvi stovyklas. Vykinto pusėje prieš Mindaugą kovėsi tik vakarų ėpamaičiai. Šis karas padarė didelę ėtaką ėpamaičių kunigaikščiams, nes vėliau ėie kunigaikščiai vis reėiau bėminiškai oficialiuose raštuose, o iškyla didėiunai.

1251 m. – Pakrikėtytas Lietuvos kunigaikštis Mindaugas.

1252 m. – Ėkurta Klaipėda.

1253 m. – Atsinaujino ėpamaičių kovos su Livonijos ordinu.

1253 m. liepos 6 d. – Lietuvos valstybės ėkūrimo diena – Lietuvos didysis kunigaikštis Mindaugas karėnuotas Lietuvos karaliumi.

1253–1254 m. – Mindaugo kariuomenė kovoja su totoriais.

1254 m. rugsėjo 3 d. – Ėkurta Lietuvos baltijinė provincija. Lietuvos vyskupu ėventintas kunigas Kristijonas, tiesiogiai pavaldus popiepiui.

1255 m. kovo 6 d. – Popiepius patvirtino Mindaugo ėpkariautus Rusijos plotus.

1255 m. – ėpamaičiai jungtiniai ėjėgų vadu iėsirinko kunigaikštį Alminā. Šioje suėigoje ėis suformulavo visā politinā programā, kurioje buvo numatyti ne tik konkretūs ėpamaičių veiksmai, bet ir tolimesni šio veiksmaė tikslai.

1260 m. liepos 13 d. – Ėvyko Durbės mušis. Po šio pralaimėto mušio Kryviuočių ordinas ilgai nebekėlė grėsmės Lietuvai.

1260–1274 m. – Vykė Didysis prūsai, vadovaujami Herkaus Manto kovojo prieš Kryviuočių ordinā.

1261 m. vasaros pabaiga – 1261 m. rudens pradėia – ėpamaičiai pripapino Mindaugo valdėia.

1261 m. – Mindaugas pradėjo karā prieš Livonijā.

1263 m. rugsėjo 12 d. – Agluonoje buvo

nubudytas Mindaugas ir du jo sūnūs. Lietuva tapo Lietuvos Didėiaja Kunigaikštyste (LDK).

1263–1795 m. – Lietuvos Didėiosios Kunigaikštystės gyvavimo metai.

1264–1267 m. – Lietuvos didėiojo kunigaikščio Vaišelgos (Vaišvilko) valdymo laikotarpis.

1267–1269 m. – Ėvarno valdymo laikotarpis.

1267 m. – Galutinai pavergiami kurėiai.

1269–1282 m. – Lietuvos didėiojo kunigaikščio Traidenio valdymo laikotarpis.

1270 m. vasario 16 d. – Ėvyko Karusės ledo mušis. Jo metu lietuviai XIII a. – pasiekė treėia iš svarbiausė savo pergalių prieš Livonijā.

1274 m. balandėio mėn. – 1270 m. – Vykė Lietuvos karas su jungtinėmis Haliėvoluinės ėėgomis. Jo metu buvo magistras ir 71 Vokiečių ordino riteris.

1279 m. kovo 5 d. – Vykė Aėeradės mušis su Livonijos Ordinu.

Apie 1282–1285 m. – Lietuvos didėiojo kunigaikščio Daumanto valdymo metai.

1282 m. – Kryviuočių ordinas priėjo prie Nemuno ir pradėjo pulsti Lietuvā.

1284 m. – Lietuviai ėpuolė Lenkijā.

1285–1292 m. – Lietuvā valdė Lietuvos didysis kunigaikštis Pukuveras-Butvydas (Butigeidėio brolis) kartu su broliu Pukuveru-Butvydu, Vytenio ir Gedimino tėvu.

1289–1294 m. – Lietuvos didėiojo kunigaikščio Pukuverio-Butvydo valdymo laikotarpis.

1295 m. – Prasidėjo nauja kryviuočių puolimė banga iš pietė ir vakarė.

1295 m. – (1259 m.), 1315 m. – (1316 m.) Lietuvos didėiojo kunigaikščio Vytenio (Pukuvero-Butvydo sūnus) valdymo laikotarpis.

1298 m. kovo mėn. – Sudaryta Lietuvos didėiojo kunigaikščio Vytenio sutartis su Rygos miestu bendrai kovai su Ordinu.

1298 m. – Lietuvė ėygis į Livonijā.

1298 m. – Vytenio sėjunga su Rygos arkivyskupu.

XIII–XIV a. Lietuvos sostinė, svarbiausias miestas buvo Kernavė.

XIV AMPIUS

1305 m. – Istoriniuose ėaltiniuose pirmā kartā paminėta Gedimino pilis (dabartinis Kvėdarnos piliakalnis).

1307 m. – Lietuvos didysis kunigaikštis Vytenis prie LDK prijungė Polockā bei Polocko

(Nukelta iš 8 p.)

Gedimino pils Vilniuje. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 7 p.)

kunigaikštystė ir Lietuvos valdžiai pajungė Turovo-Pinsko kunigaikštystę.

1309 m. – Vytenis laimėjo kovą dėl Pėmaitijos.

1316–1317 m. – Gediminas įsteigė Naugarduko metropoliją LDK stačiatikiams, metropolitu tapo Teofilis.

1316–1341 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino (Vytenio brolio) valdymo laikotarpis. Jam valdant susiformavo kunigaikščio taryba ir nuolatinė kariuomenė. Upsienio politikoje įsivyravo politinės santuokos.

1317 m. – Popiežius Jonas XXII kreipėsi laiškais į Gediminą, siūlydamas krikštytis.

1318 m. – Algirdas vedė Vitebsko kunigaikštę Mariją.

1320 m. liepos 27 d. – Įvyko Medininkų kautynės. Jose pėmaičiai iškovojo svarbiausią savo pergalę XIV a. – I pusėje.

1323 m. gegužės mėn. Gediminas parodė laiškus popiežiui Jonui XXII ir Europos miestų pirkliams bei dvasininkams, kviesdamas juos atvykti į LDK.

1323 m. – Pirmasis Vilniaus, kaip Lietuvos sostinės, paminėjimas (Gedimino laikai).

1324 m. – Lietuvoje atsirado pirmosios totorių gyvenvietės. Totorių pasiuntiniai atvyko į Vilnių pas Gediminą.

1325 m. – Sudaryta Gedimino sutartis su Lenkijos karaliumi Vladislavu Lokietka prieš Krypuiščių ordiną.

1328 m. ruduo Krypuiščiai, pažeisdami paliaubų sutartį, užpuolė Gardino, Aukaimio, Pūtės pilsis.

1330 m. – Nutrūko prekybiniai santykiai tarp Lietuvos ir Rygos miesto.

1331 m. – Gedimino duklė Eufemija (Anka) Marija ištekėjo už Hališo-Voluinės kunigaikščio Voleslovo Jurgio.

1333 m. – Gediminas Naugardo vietininku paskyrė savo sūnų Narimantą.

1336 m. vasario 24 d. – 1336 m. vasario 25 d. – Pilėnų apgultis ir užėmimas. Pilėnų nuo Krypuiščių ordino, Vokietijos, Austrijos ir Prancūzijos karių gynė kunigaikščio Margirio vadovaujami pilies gyvėjai.

1337 m. – Imperatorius Liudvikas IV Bavarietis, pasirašęs du aktus, padovanojo Vokiečių ordinui visą LDK.

1338–1339 m. – Totorių antpuoliai Lietuvos teritorijoje.

1338 m. spalio 1 d. – Dešimčiai metų pasirašyta prekybos sutartis tarp Lietuvos ir Livonijos.

1341 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino mirties metai.

1341–1345 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Jaunučio (Gedimino sūnaus) valdymo laikotarpis.

1341 m. – Algirdas pradeda užkariauti senosios Rusijos žemes.

1345–1382 m. – Algirdo ir Kęstučio valdymo laikotarpis.

1345 m. – Algirdo ir Kęstučio sąmokslas. Jo metu Jaunutis buvo nužalintas nuo sosto.

1345–1377 m. – Bendras Kęstučio ir Algirdo (Gedimino sūnų) valdymo laikotarpis. Algirdas deimininkavo rytuose, sprendė santykius su rusais bei totoriais, o Kęstutis rūpinosi Lietuvos karų, santykių su Krypuiščių ordinu, mozūrais ir lenkais reikalais.

1346–1349 m. – Lietuvos didysis kunigaikštis Algirdas mėgino išgalėti Naugarde ir Smolenske.

1347 m. – Maskvos metropolito rūpesėiu buvo panaikinta Hališo metropolija.

1348 m. vasario 2 d. – Įvyko Strėvos mūšis tarp Algirdo, Kęstu-

Trakų pils. Danutės Mukienės nuotrauka

ėio ir krypūoėiø kariuomeniø. Kas jame laimėjo, nėra iðaiðkinta, nes abi kariuomenės patyrė didelį nuostolį.

1348 m. rugpjūčio mėn. Krypūoėiai sugriovė svarbià Veliuonos pilà (atstatyta 1349 m.).

1349–1355 m. Vyko lietuviø kovos su Lenkija dėl Voluinės, kurià valdė Algirdo ir Kæstuėio brolis Liubartas.

1349 m. – Algirdas su Maskvos didþiuoju kunigaikðeiu Simeonu pasiraðė taikos sutartà ir ið Maskvos nelaisvės iðvadavo brolià Karijotà.

1355–1359 m. – Algirdas bandė uþkariauti Smolensko kunigaikðystà.

1358 m. balandþio 18 d. – Imperatorius Karolis IV pasiulė Algirdui ir Kæstuėiui krikðtytis. Algirdas pareikalavo, kad krypūoėiai iðsikraustytø ið Pabaltijio. Derybos þlugo.

1358 m. – Algirdas iðkėlė politinè visø rusø þemiø prisijungimo prie LDK programà.

1358 m. – Lietuviai pasiþadėjo krikðtytis, jeigu Lietuvai bus gràþintos Ordino uþimtos þemės.

1359 m. – Smolensko kunigaikðtis Sviatoslavas pripaþino vasalinè priklausomybè nuo LDK.

1361–1365 m. – Vyko ætemptos LDK kovos su Ordinu.

1362 m. kovo 13 d. – balandþio 16 d. – Krypūoėiai sugriovė mûrinè Kauno pilà ir pradėjo nuòþmiausià kovø prieð Lietuvà etapà, trukusà beveik 20 metø. Per tà laikà jie Lietuvà puolė apie 70 kartø.

1363–1362 m. rudenà Algirdas, pasinaudojæs Aukso ordos vidaus kovomis, prie Mėlynøjø Vandeniø sumuðė totorius ir uþėmė Podolà bei Kijevà. Ðiuo mûðiu pasibaigė Lietuvos valstybės plėtimasis Rusijoje. Kijevà valdyti Algirdas pavedė savo sūnui Vladimirui.

1365 m. rugpjūčio mėn. Kæstuėio sūnus Butautas, remiamas krypūoėiø kariuomenės, Lietuvoje mėgino àvykdyti perversmà, taèiau nesėkmingai.

1366 m. ruduo Liubartas ir kiti Lietuvos kunigaikðeiai su Lenkijos karaliumi Kazimieru sudarė „Amþinà taikà“.

1368 m. ruduo Algirdas, remdamas savo uoðvà – Tverės kunigaikðtá Mykolà, surengė 3 karo þygius à Maskvà: 1368, 1370 ir 1372 m. – Paimti Maskvos jam nepavyko.

1366 m. – Lenkija uþėmė vakarinà Voluinės pakraðtá ir ilgainiui jame àsitvirtino, bet didþioji Voluinės dalis liko Lietuvos valdþioje.

1370 m. – Kæstutis su Liubartu atgavo visas 1366 m. – praras-tas Voluinės þemes.

1372 m. – Sudaryta Algirdo taika su Maskvos didþiuoju kunigaikðeiu Dmitrijumi.

1375 m. – Tverè buvo priversta pripaþinti Maskvos virðenybè ir atsisakyti sàjungos su Lietuva. – À Maskvos ætakà laikinai pateko ir Smolenskas.

1376 m. – Tarp Lietuvos ir Livonijos sudaryta prekybos sutartis, ji abiejø ðaliø pirkliams garantavo saugià prekybà.

1377–1392 m. – Jogaila (Algirdo sūnus) valdė Lietuvà kaip Lietuvos didysis kunigaikðtis.

1377 m. geguþės 24 d. – Mirė Algirdas. Jis buvo palaidotas pagal pagoniðkas apeigas. Algirdas æpèdiniu paliko sūnø Jogailà. Kæstutis rėmė Jogailà, bet sukilo vyriausiasis Algirdo sūnus Polocko kunigaikðtis Andrius, kuris manė turis daugiau teisio à sostà. Andriø parėmė dar du jo broliai ir Maskvos didysis kunigaikðtis Dmitrijus. Pastarasis àšivėlė à karà su Aukso ordos chanu Mamajumi, todėl Jogaila nusprendė paremti chanà.

1379–1381 m. – Jogaila kovojo su savo vyriausiojo brolio, Polocko kunigaikðeio Andriaus koalicija. –

Paminklas Lietuvos Didþiajam kunigaikðeii Gediminui Vilniuje. Skulptorius Vytautas Kaðuba. Nuotrauka ið RKIC archyvo

1379 m. rugsėjo 29 d. – Trakuose pasiraðytos Jogailos ir Kæstuėio deðimties metø paliaubos su Krypūoėiø ordinu.

1380 m. geguþės 31 d. Pasiraðyta Dovydiðkiø sutartis: Dovydiðkèse Jogaila su Vokieèiø ordinu sudarė slaptà taikos sutartà, kuria àsipareigojo neremti Kæstuėio, jei Ordinas pultø jo valdas. Tada iðskubėjo à pagalbà Mamajui, bet à mûðà, kuris àvyko rugsėjo 8 d. – Kulikovo lauke, pavėlavo. Maskvos kunigaikðtis sutriuðkino Ordos pajėgas. Tuo tarpu Kæstutis supinojo apie Jogailos iðdavystè ir nusprendė paðalinti jà ið Vilniaus. Kæstutis uþėmė Vilniø, o Jogailà iðsiuntė à jo tėvonijà – Krėvà ir Vitebskà.

1381 m. lapkrièio mėn. Kæstutis, uþėmæs Vilniø, ið sosto paðalino Jogailà ir pasiskelbė Lietuvos didþiuoju kunigaikðeiu.

1381–1382 m. – Lietuvos didþiojo kunigaikðeio Kæstuėio (Gedimino sūnaus) valdymo laikotarpis.

1382 m. spalio 31 d. – Dubysos þioèiø saloje Jogailos ir Skirgailos vardu buvo pasiraðytos trys sutartys su vokieèiø ordinu. Viena sutartimi Lietuvos kunigaikðeiai pasiþadėjo apsikrikðtyti, antra – padėti Ordinui prieð jo prieðus. Treèiàjà sutartimi Ordinui buvo atiduotas þemaièiø plotas tarp abiejø Ordino daliø iki Dubysos. Taèiau Jogaila, matyt, jau 1383 m. þinojo apie projektà kviesti jà Lenkijos karaliumi ir sutuokti su Jadvyga, ir jo politika àgavo savarankiðkà kryptà. Nutraukè su Jogaila santykius, krypūoėiai labiau susidomėjo Vytautu ir, jà pakrikðtijæ, vėl ið jo ėmė kaulyti uþraðyti þemaitijà.

1382 m. birþelio 12 d. – Jogailos ðalininkai Vilniuje àvykdė perversmà. Netrukus Jogaila uþėmė ir Trakus. Kæstutis ir Vytautas su kariuomene atvyko prie Trakø à Jogailos pasiūlytas derybas, bet buvo suimti.

1382 m. rugpjūčio 15 d. – Jogailos tarnai Krėvos pilyje àkalintà Kæstutà nuþudė. Vytautas netrukus pabėgo ir rado prieglobstà pas krypūoėius.

(Nukelta à 10 p.)

Medalis, skirtas Vilniaus katedros mokyklai. Dailininkas Petras Gintalas. Nuotrauka iš dailininko archyvo

(Atkelta iš 5 p.)

1382 m. spalio 31 d. – Pasirašyta Dubysos sutartis tarp Jogailos ir Ordino. Pagal šią sutartį Jogaila Ordinui užrašė pėmaičius.

1382–1384 m. – Po Kėstueio nušudymo Vytautas pabėgo pas krypčiuočius ir stoja į kovą prieš Jogailą, siekdamas atgauti tėvoniją.

1383 m. liepos 30 d. – Vokiečių ordinas paskelbė Jogailai karą.

1383 m. – Jogaila užrašė pėmaičius Ordinui, o 1384, 1392, 1400, 1409 m. pėmaičius ordinui užrašė Vytautas.

1383 m. rugpjūčio 12 d. – Vytauto vadovaujama krypčiuočių kariuomenė užėmė Trakus ir apgulė Vilnių.

Pemaitija. Pemėlapio reprodukcija iš RKIC archyvo

1383 m. lapkričio 3 d. – Skirgaila atsiėmė Trakus, bet mūrinė pusiasalio pilis buvo sugriauta, ir Trakai 25 metams neteko savo pirminės reikšmės.

1384 m. – Jogaila pasiūlė Vytautui taiką ir papadėjo jam grąpinti tėvoniją.

1384 m. liepos 9 d. – Vytautas sudegino tris krypčiuočių pilies ir grąpo į Lietuvą. Ėia iš pradžių gavo valdyti Gardiną ir Palenkę, o 1387 m. – Voluiną.

1384 m. – Krypčiuočių ordino magistras sudarė sutartį su Vytautu. Ja Vytautas papadėjo savo atgautoje tėvonijoje būti Ordino vasa- lu. Ordinas pakrikdijio Vytautą Vygando vardu.

1385 m. rugpjūčio 14 d. – Sudaryta Krėvos sutartis. Krėvos aktu Jogaila paskelbė apie savo ketinimą vesti Lenkijos karalienę Jadvygą ir kartu su nekrikditytais broliais bei pavaldiniais priimti krikd- tą. Tapęs Lenkijos karaliumi, Jogaila papadėjo visus savo turtus naudoti abiejų karalysėių, tiek Lenkijos, tiek Lietuvos, reikalams, paleisti lenkų belaisvius ir „savo Lietuvos ir Rusijos pėmes ampina- i prišlieti prie Lenkijos Karalystės“.

1386 m. vasario 2 d. – Lenkijos bajorų Seimas Liubline Jogailą išrinko Lenkijos karaliūnu. Jogaila atvyko į Krokuvą, vasario 15 d. – pasikrikdijio ir gavo Vladislovo vardą, vasario 18 d. – vedė Jadvygą, o kovo 4 d. – buvo iškilmingai karūnuotas Lenkijos karaliumi. Taip Krėvos sutarties sąlygos tapo asmeninės unijos nuostatais. Tačiau pagal juos Lietuvos ir Lenkijos valstybiniai santykiai dar nebuvo aiškiai apibrėpti.

1386 m. vasario 15 d. – Krokuvoje Jogaila pakrikdijamas Vla- dislovo vardu.

1386 m. kovo 4 d. Jogaila karūnuotas Lenkijos karaliumi.

1387 m. – Lietuvos krikdotas (aprikdijama Aukdaitija). Įkuria- ma Vilniaus vyskupija. –

1387 m. vasario 20 d. – Pasirašomi trys teisiniai Jogailos doku- mentai: privilegija visam kraštui, privilegija miestams (tarp jų – ir Vilniui, suteikianti savivaldą – Magdeburgo teisę), ir privilegija ap- sikrikdijusiems bajorams.

1389 m. – Vytautas antrą kartą pabėgo pas krypčiuočius.

1389 m. gruodžio mėn. Vytautas suorganizavo perversmą, nukreiptą prieš Jogailą ir lenkų štaką Lietuvoje. Vilniaus Vytautui nepavyko paimti ir Jogailos jis neaveikė.

1390 m. sausio 19 d. – Vytautas atnaujino sąjungą su Vokiečių ordinu ir pasipadėjo laikytis ankstesnių šsipareigojimų.

1391 m. – Vytautas išleido savo dukterą Sofiją už didžiojo Mask- vos kunigaikdėio Vasilijaus I.

1392–1430 m. – Vytauto Didžiojo (Kėstueio sūnaus) valdymo laikotarpis.

1392 m. rugpjūčio 4 d. – Sudaryta Ostrovo sutartis – Vytautas gavo teisę valdyti LDK ir tituluotis Lietuvos kunigaikdėiu. Šia sutar- timi Vytautas atnaujino sąjungą su Vokiečių ordinu ir pasipadėjo laikytis ankstesnių šsipareigojimų. Vytautui nepavyko užimti Vil- niaus ir padedant Ordinui, tačiau jis sparčiai plėtė savo štaką ir valdžią. Galiausiai Jogaila pasiūlė Vytautui tapti jo vietininku Lietu- voje. Vytautas vėl sudegino tris Ordino pilies ir grąpo į Lietuvą.

1392–1340 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikdėio Vytauto valdy- mo laikotarpis.

1393 m. – Įvykdoma Lietuvos centralizacija (iš valdytojų buvo atimtos sritinės kunigaikdystės).

1395 m. – pab. Smolensko kunigaikdystės Jurijus siaubė Lietuvos valdas.

1396–1396 m. – Aukso ordos chanas Tochtamyžas, sumužtas didþiojo chano Timūro, pabėgo į Lietuvą ir papradė Lietuvos didþiojo kunigaikdėio Vytauto pagalbos, up tai paþadėjęs atiduoti jo valdþion visą Rusiją. Vytautas sudarė paliaubas su kryþiuoėiais ir visas jėgas sutelkė į Rytus. Padedant Tochtamyžui, jis tikėjosi greitai sukurti galingą valstybę ir tapti jos karaliumi.

1397 m. – Ražytiniuose daltiniuose pirmą kartą paminėta mokykla, veikusi prie Vilniaus katedros.

1397–1398 m. – Vytautas surengė du þygjus prie Juodosios jūros ir į Krymą, id ten parsivedė daug totorių bei karaimų, kuriuos akurdino Trakų kunigaikdystėje.

1397–1398 m. – Vytautas prie LDK prijungė Juodosios jūros pakrantes ir Krymą.

1398 m. spalio 12 d. – Lietuvos didysis kunigaikdėis Vytautas Didysis sudarė Nemuno saloje su Kryþiuoėių ordinu sutartą (Salyno taika), pagal kurią Didþioji Lietuvos Kunigaikdystė Ordinui upradė Þemaičius iki Nevėþio upės. Jeigu iki to laiko þinomi Þemaičių padovanojimai Ordinui buvo tik pergamentiniai paþadai, tai ši sutartis ir Vytauto paþadas padėti upvaldyti Þemaičius, kryþiuoėiams kėlė pagrįstas viltis. Tačiau Þemaičius Ordinas tevaldė tik iki 1401 m., kol Vytautas Vilniaus ir Radomo aktais formaliai įgijo LDK titulą. Tais paėiais metais sukilė Þemaičiai sunaikino dvi pilies, kurias Ordinas buvo pasistatęs Þemaitijoje, tad po to Ordinas Þemaitijoje nebeturėjo kur bešitvirtinti ir jam liko daryti vien aprastus karinius þygjus. Po to Ordinas Vytautą apkaltino tuo, kad šis sukurstė Þemaičius.

XIV a. pab. – Vytautas surengė pirmąją Lietuvos kryþiaus þygą prieš totorius. Šį kryþiaus þygą buvo paskelbęs ir Romos popieþius, ir Konstantinopolio patriarchas. Su Lietuvos, Lenkijos ir Vokiečių ordino kariuomene Vytautas atþygiavo iki Vorsklos, kur susitiko su totorių kariuomene. Rugpjūčio 12 d. – avykusiame mūðyje Lietuvos ir jos sąjungininkų kariuomenė buvo sumužta, Vytautui vos pasisekė idlikti gyvam ir pabėgti. Tai suþlugdė Vytauto planus tapti Lietuvos karaliumi ir visos Rusijos valdovu.

1400 m. – Lietuvos kunigaikdėiai pradėjo kaldinti monetas. Lietuvoje pradėjo atsirasti nuolatinis totorių gyvenvieėis.

1400 m. – Asteigta Vladimiro vyskupystė.

1400 m. – Lietuvos didysis kunigaikdėis Vytautas su kariuomene padėjo Vokiečių ordinui upvaldyti Þemaičius, atiduotus Salyno sutartimi.

Kryþiuoėiams pirmą kartą pavyko pasiekti Þemaičių gilumą.

XV AMPIUS

1401 m. – Vilniuje ir Radome susitarimais tarp Lietuvos ir Lenkijos karalius Jogaila ir Karalystės taryba pripaþino Vytautą Lietuvos didþiojo kunigaikdėiu iki mirties. Jo skatinami ir remiami Þemaičiai sukilo.

1401–1404 m. – Prie Prahos universiteto Lenkijos karalienės Jadvygos rūpesėiu buvo kuriama Lietuvos kolegija (*Collegium Lithuaniaeorum*), skirta lietuvių kunigams rengti. Patys lietuvių ėia niekada nesimokė (kolegija nustojo veikti 1704 m.). Tuo laikotarpiu daugiausia lietuvių studijuodavo Krokuvos universitete, kur nuo 1409 m. veikė jiems akurta bursa (bendrabutis).

1403 m. birþelio 19 d. – Vytautas pasiþadėjo be Jogailos þinios nepasirašinėti sutarėis su Ordinui.

1404 m. geguþės 22 d. – Sudaryta Racionþo taika tarp Vytauto ir

Lietuvos didþiojo kunigaikdėio Vytauto Didþiojo paminklas Veliuonoje. Danutės Mukienės nuotrauka

Ordino. Þemaičiai buvo grąþinti Ordinui, jiems buvo updrausta prekiauti su Lietuva.

1404 m. birþelio 27 d. – Vytauto vadovaujami kariai upėmė Smolenską (nuo to laiko Lietuvos valdþioje jis idbuvo iki 1514 m.). Tuo laiku Smolenskas buvo svarbus Rytų Europos prekybos centras bei strategiškai reikšminga tvirtovė.

1405 m. – Dominikonų iniciatyva asteigta Kijevo vyskupystė.

1406–1408 m. – Vytautas surengė 3 þygjus į Maskvą.

1407–1408 m. – Kryþiuoėiai pastatė mūrinę Tilþės pilą.

1408 m. – Vytautas suteikė Magdeburgo teisę vokiečių pirkliams.

1408 m. – Vytautas Kaunui suteikė Magdeburgo miesto savivaldos teises. Rugsėjo mėn., vos nepradėjęs karo su Maskvos Didþiąja Kunigaikdyste, sudarė su ja taikos sutartą. Maskvą tuo metu valdė Vytauto þentas Vasilijus.

1409–1411 m. – Vyko LDK ir Lenkijos karas su Ordinui

(Nukelta į 12 p.)